

03.10.2023

Група № 31

Мегей А.В.

Всесвітня історія

Урок № 7

Тема: **Латинська Америка в повоєнний період**

Мета: охарактеризувати особливості соціально-економічного та політичного розвитку країн Латинської Америки в повоєнний час, аналізувати варіанти революційного процесу в Латинській Америці: Кубинську революцію, революцію в Чилі, визначити особливості становища українців в цьому регіоні.

Хід уроку:

1. Особливості соціально-економічного та політичного розвитку країн регіону після Другої світової війни

У післявоєнний час у Латинській Америці відбувалися суперечливі процеси, зумовлені необхідністю вирішення складних соціально-економічних проблем.

Незважаючи на труднощі, існували сприятливі передумови для здійснення модернізації всіх сфер життя. Прискорений економічний розвиток цих країн став можливим завдяки прибуткам, отриманим від зовнішньої торгівлі. Обсяг промислового виробництва держав Латинської Америки до кінця 1950-х років порівняно з довоєнним рівнем зріс у два з половиною рази. Найвищі темпи зростання спостерігалися в Аргентині, Бразилії, Мексиці, Чилі, Венесуелі, Колумбії.

Для політичного життя країн Латинської Америки була характерна нестабільність. За винятком Мексики, у регіоні не було жодної країни, у якій не відбувалися б військові перевороти. За чверть століття після війни сталися десятки таких переворотів, унаслідок яких установлювалися праві диктаторські режими, які в кожній країні мали особливості. Зокрема, в Аргентині в 1940-1950-х роках фактичним диктатором був президент Хуан Домінго Перон. Придушуючи політичну опозицію, він провів часткову націоналізацію, забезпечив виплату Аргентиною зовнішніх боргів, домогся самозабезпечення країни основними промисловими товарами.

Важливу роль у кар'єрі президента відіграла його дружина Ева (Евіта) Перон, яка користувалася загальною любов'ю аргентинців. Слава Е. Перон, яка померла в молодому віці, значно перевершила пам'ять про її чоловіка: наприкінці 1970-х років був поставлений бродвейський мюзикл «Евіта», а в 1990-х роках знято фільм з такою ж назвою за участю популярної американської співачки й акторки Мадонни.

Евіта Перон

Серйозні реформи в другій половині 1950-х років були проведені президентами Жетуліо Варгасом і Жуселіну Кубічеком у Бразилії. Уже на початку 1960-х років завдяки індустріалізації Бразилія звільнилася від залежності від імпорту. Ж. Кубічек збудував нову столицю — м. Бразилія, а також створив перший на континенті Музей скасування рабства.

У Мексиці економічне піднесення розпочалося ще в 1920-х роках. На нього не вплинули ні «Велика депресія» 1930-х років, ні Друга світова війна. У країні за підтримки населення було здійснено важливі реформи, зокрема роздано землю селянам, націоналізовано залізничний транспорт і нафтодобувну галузь. Однак позитивні процеси в економіці відбувалися на тлі бруталного порушення урядом громадянських прав і свобод, придушення громадянських рухів.

Післявоєнний розвиток держав Латинської Америки відбувався в умовах, коли Американський континент опинився в епіцентрі боротьби за вплив на нього США, СРСР та Китаю. Були спроби створити комуністичні партизанські загони в Аргентині, Перу, Уругваї, Еквадорі, Венесуелі, Болівії. Проте ці загони не завоювали симпатій населення (як і прорадянські та прокитайські компартії), тому невдовзі лівий радикалізм зійшов нанівець.

США, які традиційно вважали Латинську Америку сферою своїх інтересів, робили ставку на посилення військового потенціалу й військово-політичне співробітництво з країнами регіону. Зокрема, наприкінці 1940-х років були підписані договори про колективну безпеку, у 1948 р. створено Організацію американських держав (ОАД), до якої ввійшли 35 країн (Аргентина, Болівія, Бразилія, Венесуела, Гватемала, Гондурас, Гренада, Домініканська Республіка, Еквадор, Канада, Колумбія, Коста-Рика, Куба, Мексика, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Перу, Сальвадор, США, Уругвай, Чилі та ін.). У статутних документах організації задекларовано, що метою ОАД є підтримання миру й безпеки в Америці; запобігання й мирне врегулювання конфліктів між країнами-учасницями; організація спільних дій для відсічі агресії; координування зусиль для вирішення політичних, економічних, юридичних проблем; сприяння економічному, соціальному, науково-технічному та культурному поступу країн-учасниць. Також США опікувалися збройними силами своїх сусідів, підтримували найбільш авторитарні політичні режими (наприклад, Ф. Батісти на Кубі та А. Сомоси в Нікарагуа), якщо ці режими були їхніми союзниками на міжнародній арені й протидіяли комуністам.

У другій половині ХХ ст. революційні процеси на континенті розвивались у двох напрямках: ліві сили приходили до влади або в результаті збройного її захоплення, або здобувши перемогу на виборах. Перший шлях найяскравіше проявився на Кубі та в Нікарагуа, другий — у Чилі.

У Нікарагуа в 1979 р. після багаторічної партизанської війни до влади прийшов марксистський «Фронт національного визволення ім. Августо Сандіно». Завдяки підтримці СРСР були вирішені певні соціальні питання, але невдовзі стала очевидною неспроможність влади провести потрібні для народу реформи. Натомість виразно проявилася схильність до придушення демократії та порушення прав людини. Проти соціалістичних експериментів сандіністів у країні виник повстанський рух, що об'єднав як колишніх сомосівців, так і представників демократичних рухів. У ньому брали також участь загони самооборони індіанських племен з віддалених районів країни. Цей партизанський рух підтримали США, а в Нікарагуа сформувалася легальна опозиція. Під внутрішнім і зовнішнім тиском, утративши беззастережну підтримку СРСР, сандіністи погодилися провести в 1990 р. вільні вибори, на яких зазнали поразки.

У Чилі марксистичні прийшли до влади демократичним шляхом. Соціальні й економічні реформи в країні в середині 1960-х років опинилися під перехресним вогнем критики як лівих, так і правих. Ліві вважали реформи половинчастими, а праві — занадто радикальними. За результатами виборів 1970 р. президентом Чилі став соціаліст Сальвадор Альєнде. Його уряд, з одного боку, зумів знизити рівень безробіття й трохи підвищити зарплату робітникам, а з іншого — у країні скоротилося виробництво, гостро відчувалася нестача товарів широкого вжитку. Масові демонстрації, заворушення на селі були реакцією на загальне погіршення економічної ситуації в країні.

Чилійське суспільство розкололося на два табори: одні підтримували політику президента, інші вимагали усунення його від влади. Восени 1973 р. було здійснено переворот, у ході якого С. Альєнде загинув. До влади прийшли військові на чолі з генералом Августо Піночетом, у країні було встановлено диктаторський режим. А. Піночет, з одного боку, домігся суттєвого покращення економічної ситуації в Чилі, а з іншого — увійшов в історію як диктатор, винний у порушеннях прав людини.

Августо Піночет

2. Революція на Кубі

Кубою довго правили авторитарні політичні та військові діячі, які утримували владу за допомогою сили. У 1952 р. за три місяці до президентських виборів у результаті безкровного перевороту владу на Кубі захопив один з кандидатів на посаду президента Фульхенсіо Батіста, котрий правив як диктатор. За Ф. Батісти, якого підтримували США, сформувалась опозиція. Найрадикальнішим її крилом були марксисти, очолювані Фіделем Кастро. Наприкінці липня 1953 р. загін Ф. Кастро здійснив невдалу атаку на казарму урядових військ «Монкада» у Сантьяго-де-Куба; під час штурму загинуло понад 100 революціонерів. Запальна промова Ф. Кастро на судовому процесі, у якій він критикував режим Ф. Батісти, зробила його популярним. Ф. Кастро посадили до в'язниці, але згодом він був помилуваний та після звільнення виїхав до Мексики.

Особистості

Фідель Кастро Рус (1926-2016) — лідер комуністичного революційного руху на Кубі в 1953-1959 рр.; прем'єр-міністр революційного уряду Куби в 1959 р.; з 1965 р. Перший секретар ЦК компартії Куби. У 1979-1982 рр. — голова Руху неприєднання. У серпні 2006 р. через хворобу передав керування країною своєму молодшому братові Раулю Кастро.

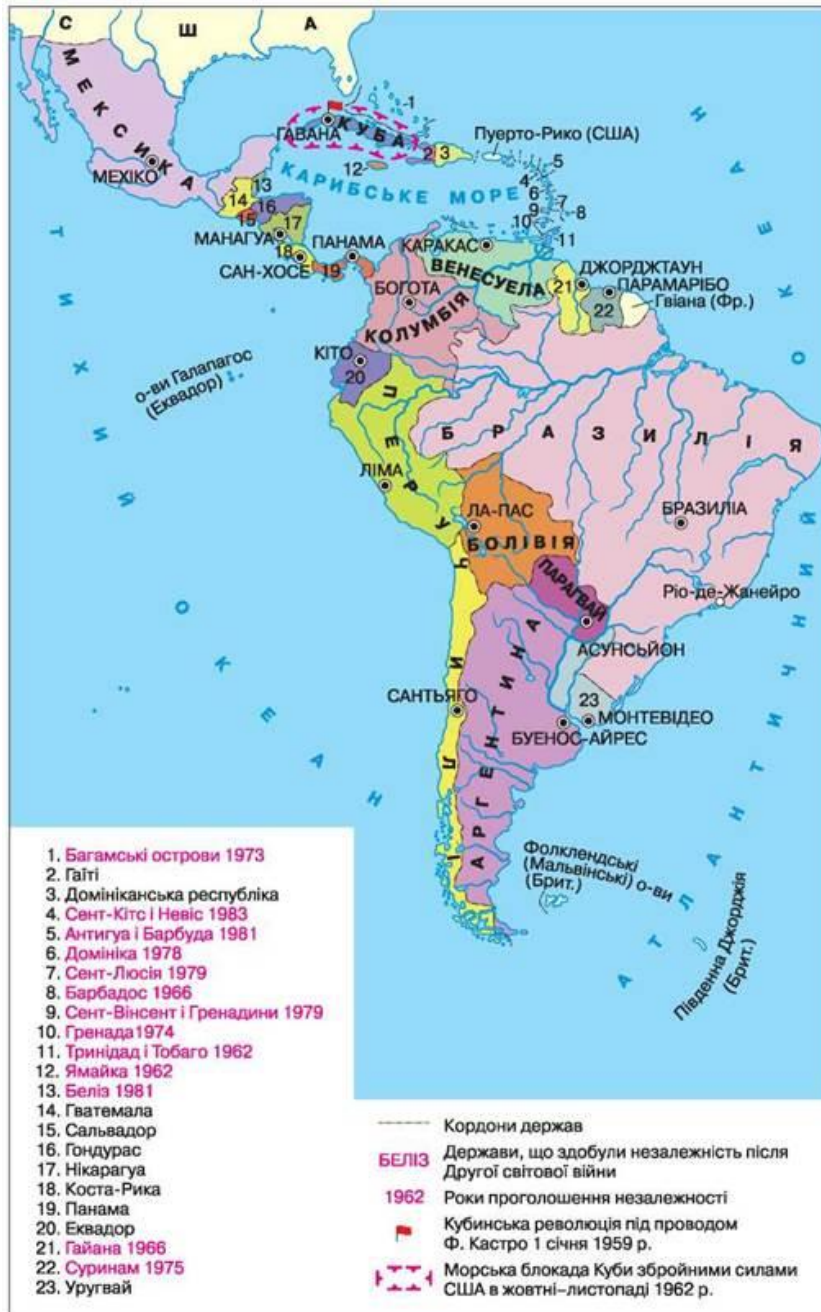
Наприкінці 1956 р. Ф. Кастро висадився із загonom у східній частині острова Куба. У ході партизанської війни, яку розгорнули повстанці під орудою братів Фіделя та Рауля Кастро й аргентинського марксиста Ернесто Че Гевари, на початку січня 1959 р. Ф. Батіста втік з країни. Ф. Кастро та його прибічники ввійшли до столиці Куби м. Гавани, узяли під свій контроль армію й установили жорсткий режим. Політичні опоненти були знищені або ув'язнені. За оцінками, лише за перші три роки перебування при владі урядом Ф. Кастро було страчено понад 3 тис. осіб, а після того як революційна влада стала ще радикальнішою, сотні тисяч кубинців утекли до США (країни розділяє трохи більше 160 км).

Ф. Кастро оголосив Кубу соціалістичною державою. На острові було встановлено однопартійний режим, і до розпаду СРСР його правління мало підтримку Радянського Союзу. Режим Ф. Кастро відіграв важливу роль у геополітичній доктрині СРСР. Коли США у відповідь на націоналізацію американської власності запровадили проти Куби економічні санкції й розірвали з нею дипломатичні відносини, СРСР надавав країні економічну й військову допомогу, закуповував майже весь вироблений на Кубі тростинний цукор, а також фінансував диверсійно-повстанську діяльність та участь кубинських «добровольців» в експорті комунізму до інших латиноамериканських країн. Під час одного з рейдів на територію Болівії, який мав викликати там соціалістичну революцію, урядовими військами був схоплений та розстріляний Е. Че Гевара.

3. Проблеми політичного й економічного життя латиноамериканських держав на межі XX-XXI ст.

У політичному житті латиноамериканських країн в останні десятиліття відбулися ліквідація військово-диктаторських режимів і повсюдне відновлення конституційного ладу. Протягом 1980-1990-х років такі режими були повалені в 13 країнах регіону, зокрема в Болівії (1982), Аргентині (1983), Уругваї (1984), Бразилії й Гватемалі (1985), Суринамі (1987), Чилі та Парагваї (1989), Гаїті (1994). У більшості випадків перехід від диктатури до демократії відбувався мирним шляхом. У Гренаді (1983) і Панамі (1989) диктаторські режими були повалені в результаті внутрішніх заворушень, які супроводжувалися втручанням військових сил США. У Нікарагуа й Сальвадорі перехід відбувся завдяки переговорам і компромісу між правими й лівими силами, які тривалий час вели запеклу збройну боротьбу.

Латинська Америка в другій половині ХХ — на початку ХХІ ст.

У Чилі військовий режим А. Піночета з часом «пом'якшав»: було дозволено свободу слова, зборів та асоціацій, зокрема й діяльність профспілок. Країна перейшла від моделі одержавленої економіки до вільної ринкової, що сприяло економічному розвитку, збільшенню внутрішніх та іноземних приватних інвестицій.

За підсумками референдуму 1988 р. генерала А. Піночета не допустили до третього восьмирічного президентського терміну. У країні було відновлено демократію та збережено позитивну динаміку в економіці.

На Кубі через вік і хворобу Ф. Кастро урядом упродовж десятиліття фактично керував його молодший брат Рауль. За його правління в країні розпочалися певні реформи: фермерам передали занедбану державну землю, було дозволено дрібне підприємництво, кубинці отримали право купувати й продавати будинки, виїздити за кордон без спеціального дозволу. У 2014 р. США та Куба відновили перервані в 1961 р. дипломатичні відносини, Сполучені Штати Америки частково зняли з Куби санкції й виключили її зі списку країн-спонсорів тероризму. Уперше за майже дев'яносто років у 2016 р. Кубу відвідав американський президент. Між країнами налагоджено авіаційне та морське сполучення.

У 2018 р. Кубу очолив новий лідер — Мігель Діас-Канель. Надмірно регульована державою кубинська економіка з низькою продуктивністю праці й залежністю від зовнішньої торгівлі потребує осучаснення. Часткові ринкові реформи дали певний поштовх для розвитку туризму й заохотили залучення іноземних інвестицій, але країна залишається дуже бідною.

Загалом тридцять років тому в Латинській Америці лише Колумбія, Коста-Рика та Венесуела були відносно стабільними демократіями. Нині тип державного устрою, який можна назвати представницькою демократією, поширений у всьому регіоні. Проблем у Латинській Америці також вистачає. Зокрема, за 30 років дохід на душу населення збільшився лише на 300-500 дол. США.

На початку ХХІ ст. позиції лівих партій у регіоні після десятиліття перемог у Латинській Америці, відомих як «лівий поворот», ослабли. Умовно країни Латинської Америки можна поділити на дві категорії: перша — країни, де уряди різних політичних орієнтацій чергуються природним шляхом, друга — країни, де чергова антидемократична акція здатна порушити стабільність усієї політичної системи.

До першої групи можна зарахувати Уругвай, Бразилію та Чилі. У цих країнах вдалося уникнути політичної конфронтації. У владі чергувалися ліві й праві політичні сили, що не викликало відчуття невизначеності в громадян, представників правлячих класів, фінансових інвесторів і міжнародного співтовариства.

В інших країнах Латинської Америки — Аргентині, Перу, Парагваї та Мексиці існують певні офіційні домовленості щодо магістрального напрямку розвитку країни. У цих державах зміна партійного забарвлення уряду не передбачає докорінної зміни політики держави. У Латинській Америці навіть демократично обрані президенти відчували спокусу вдаватися до авторитарних методів правління, а в трьох основних країнах — Перу, Аргентині та Бразилії — намагалися внести зміни до законодавства, які дозволили б їм переобиратися на декілька термінів або й пожиттєво.

В Аргентині правління військових призвело до військової поразки від Великої Британії в 1982 р. через спробу повернути Фолклендські (Мальвінські) острови, які Англія захопила півтора століття тому. Поразка остаточно знеславила аргентинський військовий режим і змусила його відновити цивільне правління в країні швидше, ніж передбачалося.

У Панамі відкрите втручання США посприяло в 1989 р. поваленню генерала Мануеля Нор'єги, якого звинувачували в наркоторгівлі. Також США допомогли усунути в 1994 р. військовий режим на Гаїті.

На межі тисячоліть політично найпроблемнішою країною була Колумбія. У цій країні демократичний режим утратив контроль над більшою частиною національної території, де господарювали потужні наркокартелі, а також ліві партизани й інші незаконні військові формування. Партизанські організації в Колумбії не мали широкої народної підтримки, але отримували чималий зиск від захисту нарковиробників і наркоторговців.

На межі двох століть у Латинській Америці проводилася неоліберальна економічна політика. Країни регіону шукали приватних покупців для неефективних державних фірм, а в декількох країнах, зокрема в Чилі, приватизували системи соціального забезпечення. Результати такої політики виявилися суперечливими: з одного боку, Латинська Америка залишається вразливою перед коливаннями цін на світових ринках, а з іншого — рівень життя населення поволі зростає.

Також відбуваються важливі зміни в суспільстві. Незважаючи на збільшення чисельності представників середнього класу в латиноамериканських країнах, соціальна нерівність залишається. Так, навіть у найбідніших країнах Західної Європи дохід на душу населення вищий, ніж у найбагатших країнах Латинської Америки. Хоча за такими соціально значущими показниками, як грамотність населення та тривалість життя, Коста-Рика, Куба й деякі інші країни в південній частині материка вже наблизилися до стандартів індустріального світу.

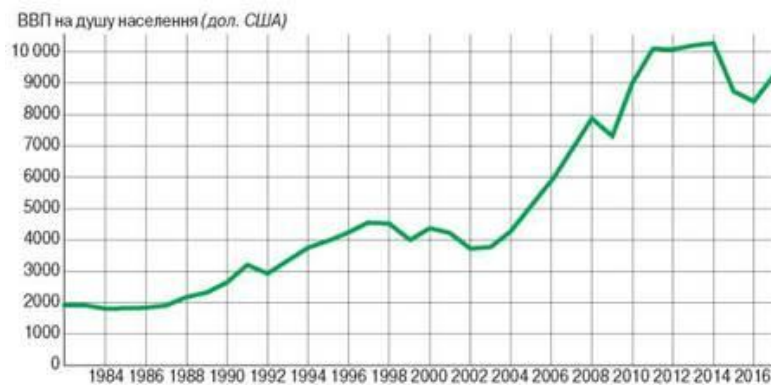
Темпи зростання кількості населення, досягнувши максимуму в третій чверті ХХ ст., суттєво загальмувалися на початку ХХІ ст. Одночасно із соціальною та економічною модернізацією змінилися гендерні відносини. У більшості країн Латинської Америки жінки досягли повної правової рівності з чоловіками.

У ХХІ ст. країнам Латинської Америки належить знайти важелі стимулювання економічного зростання, щоб зменшити рівень бідності й забезпечити соціальний прогрес. Незважаючи на зусилля минулих десятиліть, приблизно 220 млн мешканців Латинської Америки живуть у бідності, майже половина населення належить до категорії малозабезпечених. Значним є розрив між бідними й багатими: орієнтовно половина національного доходу в регіоні зосереджена в руках однієї десятої частини населення, а найбідніша третина населення отримує менше однієї десятої частини прибутку.

Проблема бідності й нерівності пов'язана з недостатньою ефективністю економіки країн регіону. Ситуацію можна виправити, доклавши зусиль для підвищення конкурентоспроможності економік країн Латинської Америки, завдяки підвищенню ефективності виробництва та кращому використанню економічних і людських ресурсів. Економічне зростання необхідне й для подолання проблеми безробіття, рівень якого залишається високим.

• Який висновок Ви можете зробити про зростання ВВП у країнах Латинської Америки починаючи із середини 80-х років XX ст.?

Динаміка валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення в країнах Латинської Америки й Карибського басейну

Латинська Америка активізувала зусилля, спрямовані на зменшення вразливості перед глобальними економічними кризами. Окрім розширення виробництва й експорту, країни регіону докладають чимало зусиль для збільшення внутрішніх заощаджень і зміцнення своїх фінансових систем, аби зменшити залежність від іноземного капіталу. Одним із способів успішного включення регіону у світову економіку є інтеграція. На початку XXI ст. Латинська Америка успішно запровадила політику «нового регіоналізму», тобто політику ліквідації торговельних бар'єрів між країнами регіону, прозорості у вирішенні конфліктів, лібералізації підприємництва тощо.

Серйозним викликом для урядів латиноамериканських країн у новому тисячолітті є міграція населення до заможніших країн. Поза межами континенту нині проживає майже 244 млн латиноамериканців. Водночас Латинська Америка залишається одним з найменш привабливих регіонів для мігрантів з інших частин світу: у 2015 р. іммігранти становили лише 1,5 % населення країн Латинської Америки й Карибського басейну.

Карикатура на безпорадність Латинської Америки перед масовою міграцією населення за кордон. 2010-і роки

У країнах Латинської Америки й Карибського басейну відбуваються інтеграційні процеси, завдяки яким зміцнюється регіональне співробітництво, країни регіону узгоджують свої позиції у світовій політиці й економіці, сприяють формуванню Латинської Америки як важливого центру розвитку сучасного багатопольярного світу. У регіоні налічується понад два десятки інтеграційних об'єднань та асоціацій. Найважливішим політичним форумом є «Група Ріо» для узгодження позицій латиноамериканських країн з основних регіональних і міжнародних проблем.

Найбільшим угрупованням у Латинській Америці з економічної інтеграції є Південноамериканський спільний ринок (МЕРКОСУР), що об'єднує Аргентину, Бразилію, Парагвай, Уругвай та деякі інші країни. У процесі приєднання до нього перебуває Венесуела, заявки подали Болівія й Еквадор. Іншим великим інтеграційним об'єднанням у регіоні є Андське співтовариство (АС); після злиття у 2008 р. МЕРКОСУР й АС був створений Союз південноамериканських держав, у рамках якого були сформовані Південноамериканська рада оборони, Банк Півдня та Університет Півдня. У північній частині Латинської Америки діють Центральноамериканська інтеграційна система, Асоціація карибських держав, Карибське співтовариство, Боліваріанська альтернатива для народів Америки, Спільнота латиноамериканських і карибських держав.

У країнах Латинської Америки проживає чимало українців. Найбільше вихідців з України мешкає в Аргентині та Бразилії. У перші роки після Другої світової війни до Аргентини переселилися понад 6 тис. українців, рятуючись від переслідувань влади. Нині в Аргентині проживає від 200 до 500 тис. українців,

майже половина з яких мешкає в столиці країни Буенос-Айресі та в однойменній провінції. Чимало нащадків вихідців з України є фермерами. Також українці працюють на підприємствах та у сфері обслуговування. Розвивається релігійне й соціально-культурне життя. При церквах, а також культурних товариствах та об'єднаннях українців існують українські школи. Українські релігійні та культурно-освітні організації утримують будинки для людей похилого віку, сирітські притулки, лікарні тощо. В Аргентині працюють українські видавництва, проводять радіопередачі українською мовою, виходять щотижнева газета й журнал. У Буенос-Айресі відкрито пам'ятник Т. Шевченку.

У Бразилії проживає понад 150 тис. українців. Основна частина з них мешкає на півдні країни. Більшість українців працює в сільському господарстві. Незважаючи на важкі умови життя, наші співвітчизники створювали українські церкви, школи, культурно-просвітницькі організації. У 1930-х роках режим Ж. Варгаса заборонив діяльність майже всіх українських організацій та об'єднань. Не дозволяли навіть проведення богослужінь українською мовою. Після 1945 р. з Європи до Бразилії прибуло майже 9 тис. українців. Одночасно розбудовувалося українське національне життя. Зокрема, відновив діяльність Український національний союз — головний культурний центр української громади в Бразилії. Нині в країні існує ціла мережа українських організацій: Бразильський центр українських студій, Релігійний центр української молоді, українські школи, мистецькі колективи, бібліотеки, світлиці й інші організації.

Отже, українці, шануючи своє походження й традиції власного народу, успішно інтегруються в країнах проживання й роблять вагомий внесок у розвиток Латинської Америки.

Питання для самоперевірки:

1. Розкрийте особливості післявоєнного розвитку країн Латинської Америки.
2. Порівняйте обставини, за яких на Кубі й у Чилі до влади прийшли ліві сили. Що в цих подіях було спільного, а чим вони відрізнялися?
3. Чи вважаєте Ви справедливим твердження, що, мовляв, не має значення, демократія в країні чи
4. Які виклики постали перед країнами Латинської Америки на початку ХХ ст.?

Домашнє завдання:

1. Опрацювати конспект.
2. Дати відповіді на питання для самоперевірки

Виконані завдання відправте мені на електронну пошту anastasiamegei@ukr.net. У темі листа вказати номер групи, назву навчальної дисципліни, номер уроку, ПІБ.